

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Archiv obce Zbůch

1838–1945

Inventář

EL NAD č.: 262

AP č.: 272

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Plasy 2011

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	7
III. Archivní charakteristika archivního fondu	7
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	8
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	8
Seznam použitých pramenů a literatury	9
Inventární seznam	11

I. Vývoj původce archivního fondu

Zbůch (dříve též Zbuch, něm. Zwug) leží 13 km jihozápadně od Plzně na stejnojmenném katastrálním území v nadmořské výšce 338 m. Původ názvu vsi je nejasný. Zbůch je poprvé zmiňován na konfirmační listině Přemysla Otakara II. z roku 1253 coby součást majetku premonstrátského kláštera v Chotěšově. V průběhu husitských válek král Zikmund klášterní jmění, pravděpodobně i ves Zbůch, zastavil řadě věrných šlechticů. Avšak už roku 1454 král Ladislav Pohrobek udělil klášteru povolení všechny své statky vykoupit a do budoucna zapověděl jejich odcizení. O 5 let později potvrdil Jiří z Poděbrad klášteru všechny majetky a práva i možnost své komukoli zastavené statky vykoupit. Zbůch se tak patrně stal opět součástí chotěšovského dominia. Při tomto panství je ves uvedena také v berní rule a tereziánském katastru. Po zrušení kláštera Josefem II. spravoval panství Náboženský fond, a to až do roku 1822, kdy je ve veřejné dražbě koupil Karel Alexandr Thurn-Taxis. Po jeho smrti v roce 1827 zdědil jmění někdejšího premonstrátského kláštera Maxmilián Karel Thurn-Taxis.

V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství, a tím i patrimoniální správy, která pokračovala ve své úřední činnosti ještě po přechodnou dobu do roku 1850. Nejnižším správním článkem se staly samosprávné místní obce, a to na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 ze dne 17. března 1849. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. Na Stadionovo prozatímní obecní zřízení pak v mnohém navazoval v roce 1862 vydaný rámcový říšský obecní zákon (č. 18/1862 říšského zákoníku), který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné prostřednictvím zemských prováděcích zákonů. V roce 1864 tak vešlo v platnost obecní zřízení a řád volební pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku českého), jež podrobněji rozvádělo ustanovení o místní obci a její působnosti (samostatné a přenesené), o osobách v obci a domovském právu, o dohledu nad obcí, o hospodářství obcím atd.

Zbůch patřil až do roku 1850, kdy začaly fungovat nově zřízené politické úřady, k chotěšovskému dominiu, jehož posledním patrimoniálním držitelem byl už výše zmíněný Maxmilián Karel Thurn-Taxis. V novém územněsprávním členění připadl Zbůch, ležící na státní silnici z Plzně do Domažlic, do soudního okresu Stod a politického okresu Plzeň v Plzeňském kraji. V letech 1855–1868 obec náležela do smíšeného politicko-soudního okresu Stod. V roce 1868 vznikl politický okres Stříbro, do něhož byly začleněny soudní okresy Touškov, Stříbro a také Stod. V obci Zbůch žilo převážně německy hovořící obyvatelstvo. Kotyškův místopis zde na počátku 90. let 19. století uvádí 37 Čechů a 244 Němců.

Stejně jako podle tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení, tak i podle roku 1864 vydaného obecního zřízení a řádu volebního byly v obci ustaveny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorčí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních. Složení prvního zbůšského obecního výboru a představenstva zůstává pro nedostatek informací v pramenech neznámé. Z dochovaných archiválií se také nepodařilo zjistit, kde se před vznikem ČSR nacházelo sídlo obecního úřadu, ani kde se konaly schůze obecních orgánů.

Zásadní obrat v národnostním i sociálním složení populace obce nastal v prvním desetiletí 20. století, kdy Západočeský báňský akciový spolek otevřel v blízkosti Zbůchu dva kamenouhelné doly – důl Austria I. (Pokrok I., po roce 1918 Masarykův důl) v Týnci a důl Austria II. (Pokrok II., po roce 1918 Masarykův jubilejní důl) v Červeném Újezdě. Do Zbůchu, dosud nevelké zemědělské obce, se tak začalo stěhovat velké množství převážně

českých dělnických a hornických rodin. Podle výsledků sčítání lidu z roku 1910 zde žilo už 1186 obyvatel, z toho 613 Čechů a 570 Němců. Přesto byla obecní samospráva i nadále vykonávána pouze německými zastupiteli.

V souvislosti s přílivem nových obyvatel vyvstala do popředí otázka zřízení školy přímo ve Zbůchu. Dosud totiž zdejší děti docházely do dvoutřídní německé obecní školy v Úhercích, kam také obec příslušela farní správou. Za starosty Johanna Bayera (někdy uváděno Baiera) byla roku 1903 obecním zastupitelstvem podána příslušná žádost k okresní školní radě a následně provedeno komisionální šetření. Zemská školní rada nakonec výnosem z 4. března 1904 zřízení německé obecní školy ve Zbůchu povolila. Školní budova (čp. 68) byla vystavěna o rok později Karlem Löwem ze Stoda asi za 30 000 K. Při obecní škole byla ještě roku 1905 spolkem Schulverein otevřena německá mateřská škola. Školy ve Zbůchu navštěvovaly také české děti. Místní Češi však od roku 1909 usilovali ve spolupráci s Národní jednotou pošumavskou v Plzni a Ústřední maticí školskou o otevření vlastní školy. Přes odpor německé strany – především obecní samosprávy v čele se starostou Johannem Beranem – byla česká škola bez souhlasu úřadů nakonec zřízena 1. října 1918. Vyučovalo se však po soukromých bytech. Až po vzniku ČSR byly obecním zastupitelstvem vyčleněny v přízemí německé školy čp. 68 dvě místnosti pro české vyučování. Nová politická situace také patrně umožnila, aby obecní zastupitelstvo a místní školní rada už dne 2. listopadu 1918 povolily účast českých zástupců při svých poradách a schůzích.

První poválečné obecní volby ve Zbůchu se uskutečnily 15. června 1919 podle novelizovaných ustanovení o volebním řádu a o obecním zřízení (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.). V čele obce tak stálo obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními. Ve volbách zvítězila Československá sociálně demokratická strana dělnická s 12 mandáty, Německá sociálně demokratická strana dělnická získala 6 mandátů. Odstupující starosta Johann Beran však společně s některými bývalými obecními zastupiteli podal námítky ohledně vyložení voličských seznamů, a tak byla 18. srpna 1919 dočasně ustavena správní komise v čele s Josefem Cvachoučkem. Protest Johanna Berana byl okresním úřadem zamítnut a výměrem ze dne 24. září 1919 byla volba obecního zastupitelstva potvrzena a volba obecního starosty, náměstka a radních ustanovena na 30. září 1919. Starostou se stal Josef Cvachouček, náměstkem Jan Arbes a radními Jan Červenka, Adolf Ulrich, Josef Peprný a Václav Seitz. Obecní kancelář byla pravděpodobně umístěna v domě starosty čp. 79, který obec roku 1923 zakoupila a upravila i pro zasedání obecních orgánů.

Podle dochovaných písemností si Československá sociálně demokratická strana dělnická v obecním zastupitelstvu udržovala dominantní postavení až do záboru obce v roce 1938. Druhý nejvyšší počet hlasů v obecních volbách náležel zpravidla Německé sociálně demokratické straně dělnické.

K doloženým zaměstnancům obce v letech 1918–1938 patřil obecní sluha (pastýř), obecní strážník, zastávající i post ohledače masa a dobytka, dva hajní a ponocný. Místo obecního tajemníka bylo zřízeno až v roce 1933 a funkce se tehdy ujal Jan Holý. Do té doby byla většina písařských a administrativních prací vykonávána obecním strážníkem. Dále byli ustanovováni dva stavební znalci a lesní hospodář.

Výše uvedená novela č. 76/1919 Sb. nařizovala ustanovení obecních komisí. Ve Zbůchu byla zřízena komise finanční, školní, stavební, chudinská, sociální a hospodářská. Letopisecká komise byla zvolena v srpnu roku 1922 ve složení Josef Cvachouček, Jan Arbes a Josef Peprný. Kronikářem byl jmenován Adolf Ulrich, který zřejmě pamětní knihu vůbec nevedl. Patrně někdy na počátku 30. let 20. století byl do této funkce zvolen řídicí učitel Karel Melichar. Z jeho činnosti se ve fondu dochovala kopie strojopisu pamětní knihy. V následujících letech přibyla ještě komise policejní, živnostenská, vodárenská, pro živelné pohromy a elektrárenská, jež dohlížela na obecní elektrický podnik, vybudovaný na počátku

20. let 20. století. Elektrický proud byl dodáván Západočeským báňským akciovým spolkem z Masarykova jubilejního dolu. Obec také ustanovovala své členy do pouze dočasně fungující komise pro postavení pomníku padlým. Doloženu máme také činnost obecního trestního senátu, tvořeného starostou a dvěma radními.

V obci od 20. let 20. století fungovala jak česká, tak německá veřejná knihovna. Byly proto zřizovány dvě knihovní rady, přičemž polovinu jejich členů jmenovalo obecní zastupitelstvo. Obdobně tomu bylo i v případě volby členů do místní osvětové komise, založené v roce 1920 v čele s řídicím učitelem Karlem Melicharem. Obec jakožto majitelka pozemků a pronajímatelka práva myslivosti měla své zástupce také v honebním výboru, jehož činnost je v obci doložena už na sklonku 19. století. Představitelé obce ze svých řad volili také členy a náhradníky do německé místní školní rady. Z dochovaných písemností vyplývá, že obecní úřad přispíval rovněž na provoz české matiční školy (roku 1919 převzaté do státní správy), měšťanských škol v Plzni, Nýřanech a Živnostenské školy pokračovací v Líních. V roce 1931 předala obec zdarma do vlastnictví státu pozemek č. k. 291/10 na stavbu nové školní budovy pro českou státní obecnou školu a také českou měšťanku, zřízenou ve Zbůchu roku 1927. Po mnoha intervencích a deputacích členů obecního úřadu a místního odboru Národní jednoty pošumavské u příslušných ministerstev byla nová školní budova státní obecné a měšťanské školy T. G. Masaryka roku 1932 postavena a slavnostně otevřena. Stará škola čp. 68, v níž od roku 1918 sídlila česká obecná škola a od roku 1927 také některé třídy měšťanky, byla postupně zadaptována na byty, část prostor byla upravena pro obě obecní knihovny.

Už zmíněný první poválečný starosta Josef Cvachouček stál v čele obce až do září roku 1931. Za jeho úřadování byla zednickou firmou Václava Čapka z Nýřan postavena roku 1926 radniční budova čp. 205 za více než půl milionu korun. V roce 1931 v ní našel své sídlo mimo jiné také nově zřízený poštovní úřad, do jehož obvodu patřil ještě Červený Újezd s kolonií Moguntia. V roce 1929 byl nevyhovující obecní dům pro chudé čp. 16 prodán za 42 000 Kč, které byly následně použity na stavbu nového chudobince čp. 206, nazvaného Dům sociální péče, provedenou firmou Umprecht a Špéta z Kolovče asi za 188 000 Kč.

V roce 1931 se vedení obecní samosprávy ujal Josef Peprný. Během svého působení v čele obecního úřadu se musel potýkat s vážným nedostatkem obecních financí, navíc byla v roce 1932 vylopuena obecní pokladna. Následkem hospodářské krize rostl ve Zbůchu počet nezaměstnaných, pro které obecní úřad organizoval sbírky či nouzové práce (probírky v lese, úpravu silnic, cest atd.), vyžadující nemalý finanční náklad, jenž byl alespoň částečně kompenzován státními subvencemi. Obecní samospráva rovněž vyplácela podpory v nezaměstnanosti v podobě potravinových poukázek a spolupůsobila při státních stravovacích akcích. Na žádost obecního úřadu bylo Západočeským báňským akciovým spolkem dodáváno zdarma uhlí pro nezaměstnané.

Ve 30. letech 20. století muselo zastupitelstvo řešit pokles vody v místních studních, vzniklý pravděpodobně v důsledku poddolování pozemků na katastru obce. Ze zápisů ze schůzí obecních orgánů je patrné, že v roce 1936 bylo usneseno vyhloubit dvě nové studny. Zároveň se představitelé obce zabývali i možností zřídit v obci vodovod. Jednou z alternativ bylo připojit se na plánovaný plzeňský vodovod, jenž by zásoboval vodou až 24 obcí, včetně Zbůchu. V téže době byl (rovněž kvůli poddolování) utvořen desetičlenný výbor ku zřízení nivelizace a jejímu urychlení v čele s předsedou Adolfem Ulrichem. Ani jeden z těchto projektů se ale zřejmě nedočkal své realizace, jelikož se obec stala roku 1938 součástí Říšské župy Sudety.

Důvodem pro zabránění převážně české obce – v roce 1930 zde žilo 1595 Čechů a 622 Němců – byly především oba výnosné Masarykovy doly, po připojení k Říši přejmenované na Adolf Hitler-Schacht a Hermann Göring-Schacht. Zbůch připadl do obvodu vládního prezidenta v Chebu se sídlem v Karlových Varech a náležel do působnosti Landráta ve Stříbře. Nařízením ze dne 10. listopadu 1938 bylo s platností od 20. listopadu 1938 na

sudetoněmeckém území zavedeno německé obecní zřízení (Deutsche Gemeindeordnung) z 30. ledna 1935. Novým starostou obce se stal Josef Gruber, který tuto funkci zastával až do konce války. Mnoho českých rodin se odstěhovalo do vnitrozemí. Budova zrušených českých škol, postavená roku 1932, byla zabrána pro německou školu a všechny české spolky a organizace byly rozpuštěny. Na počátku 40. let zřídili nacisté na východním okraji obce zajatecký tábor, jehož příslušníci byli nasazeni na práci v obou zdejších dolech.

Činnost obecního úřadu byla ukončena 5. května 1945, kdy revoluční národní výbor ve spolupráci s místními Čechy odzbrojil německé vojáky a obsadil radniční budovu. Současně bylo tehdy osvobozeno 800 zajatců z místního tábora.

Počet obyvatel a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	224	neuvedeno
1869	221	31
1880	226	38
1890	281	41
1900	313	43
1910	1186	104
1921	2018	145
1930	2229	276

Seznam doložených starostů

Josef Steppan	1880, 1883
Johann Bayer (Baier)	1892 (?)–1908 (?)
Josef Gruber	1908 (?)–1911
Johann Beran	1911–1919
Josef Cvachouček	1919–1931
Josef Peprný	1931–1938
Josef Gruber	1938–1945

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Zbůch tvoří převážně archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu ve Zbůchu. Z dochované písemné dokumentace není zcela evidentní, jakým způsobem byla ukládána. Spisy jsou většinou označeny různými podacími razítky, první se objevují již na počátku 20. století. Všechna obsahují následující rubriky: název instituce, tj. Gemeindeamt Zwug (před rokem 1918), Obecní úřad Zbůch/Zbuch (v letech 1919–1938) a Bürgermeisteramt Zwug (po roce 1938), dále kdy spis došel, číslo jednací, příp. přílohy, značku a datum vyřízení. U mnoha spisů označených podacím razítkem však číslo jednací chybí, někdy i datum přijetí.

Nepodařilo se zjistit, kde byla obecní agenda ukládána před vznikem ČSR. Po zvolení Josefa Cvachoučka obecním starostou byly písemnosti ukládány v jeho domě čp. 79, který byl roku 1923 obecním úřadem zakoupen a následně upraven také pro zasedání obecních orgánů. V roce 1926 byl obecní úřad i se spisovnou přestěhován do nové radniční budovy čp. 205.

V roce 1954 provedl archivář Emanuel Kubla prohlídku a skartaci písemností na Místním národním výboru ve Zbůchu, z níž se nedochoval žádný protokol, a vybraný materiál převzal do Okresního archivu Stod, pracoviště Staňkov. Po územněsprávní reformě byl fond dne 17. dubna 1961 z tohoto archivu delimitován do Okresního archivu v Plasích (č. př. 44). Dvě pečetidla obecního úřadu byla do plaského archivu převzata dne 30. května 2000 (č. př. 13/00) ze Státního okresního archivu Plzeň-jih se sídlem v Blovicích.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Původcem archivního fondu AO Zbůch je z převážné většiny Obecní úřad ve Zbůchu. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000) a Metodického pokynu ředitele SOA pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. 3. 2010 (SOAP/006-767/2010).

Archiválie byly převzaty do Okresního archivu Stod, pracoviště Staňkov, v roce 1954 a o dva roky později je místní archivář Emanuel Kubla uspořádal.

Během současné inventarizace byly z fondu Archiv obce Zbůch převedeny 3 knihy z let 1925–1938 o celkovém rozsahu 0,05 bm a založen nový fond Družstvo Dělnický dům Zbůch, č. EL NAD 1228. Z důvodů přehodnocení významu archiválií bylo z fondu Archiv obce Zbůch vyřazeno 5 knih o celkovém rozsahu 0,11 bm z let 1912–1945, a sice evidence plateb za spotřebovaný elektrický proud, evidence plateb za využití obecní váhy a 3 knihy evidence vydaných dobytčích listů a nucených porážek. Dále bylo z fondu vyřazeno 0,15 bm duplikátů a jednotlivin nearchivní povahy.

Vzhledem k přemanimulování fondu tak došlo ke změně v počtu a skladbě evidenčních jednotek a celkové metráže, která nyní činí 2,36 bm. Fond obsahuje 64 knih, 14 podacích protokolů, 6 kartonů a 2 pečetidla. Inventární seznam zachycuje archiválie vzniklé před rokem 1850 (A. Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850) a archiválie pocházející z činnosti Obecního úřadu ve Zbůchu (B. Obecní úřad 1850–1945). První skupinu tvoří pouze parcelní protokol z roku 1838, pořízený pro potřeby stabilního katastru. Druhá skupina byla rozdělena na I. Knihy, II. Spisový materiál, III. Účetní materiál a IV. Typáře.

Oddíl I. Knihy obsahuje řadu zápisů ze schůzí obecního zastupitelstva (výboru) a rady z let 1910–1938, pouze v době od 25. 1. 1933 do 15. 10. 1934 se záznamy z jednání nedochovaly nebo nebyly vůbec pořizovány. Další cennou knihou je kronika obce založená asi někdy na počátku 30. let 20. století řídícím učitelem Karlem Melicharem. Jedná se pravděpodobně o kopii ztraceného strojopisu pamětní knihy dovedené do roku 1934. Dále jsou zde také

zastoupeny zápisy ze schůzí obecních komisí (finanční, hospodářské, stavební, chudinské a policejní) z let 1924–1932 a zápisy ze schůzí obecního trestního senátu z let 1932–1938. Celkem ojedinělá je série knih hlášení obecního strážníka z let 1928–1939, ze kterých je možné získat obraz o rozsahu jeho činnosti i pravomoci, a 1 kniha hlášení obecního hajného z let 1937–1942.

Spisový materiál byl rozdělen na 1. Registraturní pomůcky a 2. Spisy. Skupina 1. Registraturní pomůcky obsahuje 14 podacích protokolů, z nichž 3 (inv. č. 29, 30 a 31) sloužily jak pro potřeby obecního úřadu, tak místní školní rady. Pro záznamy související s trestní působností obce byl pořízen podací protokol policejní z let 1933–1938 (inv. č. 42). Vlastní spisy byly seřazeny podle věcných hledisek. Kategorie III. Účetní materiál je složena z 1. Účetních knih a 2. Účtů. Účetní knihy tvoří především hlavní knihy, dochované pouze z let 1931–1943, a neúplná řada pokladních deníků z let 1876–1945. Do nejstaršího pokladního deníku (inv. č. 86) byla v letech 1912–1933 pořizována evidence příjmů z pronajatých obecních pozemků. Do skupiny 2. Účty byly zařazeny účetní uzávěrky, rozpočtové a majetkové vyúčtování, kvitance, dluhopisy a inventáře obecního jmění. Poslední kategorie IV. Typáře obsahuje 2 pečetidla obce Zbůch (české a německé), u nichž byla určena jen přibližná datace vzniku [1850]–[1918].

Zápisy ze schůzí obecních orgánů (inv. č. 2–7) a pamětní kniha (inv. č. 8) byly zařazeny do I. kategorie, ostatní archiválie do II. kategorie. Archiválie jsou psané česky a německy a v době zpracování fondu se až na drobná poškození prachem nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu fondu

Fond Archiv obce Zbůch obsahuje dostatek údajů o činnosti a hospodaření místní obecní samosprávy, především pro léta 1910–1938. Cenným zdrojem informací jsou zápisy ze schůzí obecních orgánů, kopie pamětní knihy i celkem obsáhlý spisový materiál, z nichž lze získat obraz o historickém vývoji obce ve 2. polovině 20. století, o zdejších národnostních poměrech a s tím související školské otázce či o vlivu průmyslového podnikání Západočeského báňského akciového spolku.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Zbůch uspořádala Kateřina Nová a Zuzana Kliková. Inventář zpracovala Zuzana Kliková v únoru 2011 a čistopis zhotovila v srpnu 2011 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 10. 8. 2011

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

a) Archivní prameny

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Obecná škola (německá) Zbůch 1905–1945*, školní kroniky K 145 a K 146.

b) Tištěné prameny

Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland. Haida, 1939.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1849.

Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaiserthum Oesterreich, 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).

Sbírka zákonů a nařízení státu československého, 1945 (částka 3., 5. 5.).

SCHWARZ, František. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích*. Praha, 1898.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1872.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1886.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1893.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1907.

Seznam míst v Království českém. Praha, 1913.

Statistický lexikon obcí v Čechách. Praha, 1924.

Statistický lexikon obcí v Zemi české. Praha, 1934.

Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen. Prag, 1861.

Zákony a nařízení pro Království české, 1864 (částka 2., 16. 4.).

Zevrubný popis rozdělení země Království českého. Praha, 1854.

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří. a kol. *Severní Plzeňsko I. Historicko-turistický průvodce č. 7*. Plzeň, 1996.

DUNDERA, J. A. *Království české statisticky-polohopisně popsané. I. díl – Kraj plzeňský*. Praha, 1845.

EDL, Jan. Přehled změn v územní reorganizaci politické správy v letech 1928–1948. *Paginae historiae* 2006, č. 14, s. 485–545.

FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha, 1933.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha, 2005.

HLINOMAZ, Milan. *Dějiny kláštera premonstrátek Chotěšov*. České Budějovice, 2009.

CHYTIL, Alois. *Chytilův místopis Československé republiky*. Praha, 1931.

KOUTSKÝ, Zdeněk. Zajatecký tábor ve Zbůchu. *Zbůšský zpravodaj*, č. 2, 2005, s. 1–2.

NOVÁKOVÁ, Božena. a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla N–Ž*. Praha, 1991.

KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník Království českého*. Praha, 1895.

PALACKÝ, František. *Podrobný popis Království českého*. Praha, 1848.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. IV. díl – S–Ž*. Praha, 1957.

Retrospektivní lexikon obcí ČSSR 1850–1970. Praha, 1970.

ŘEHÁČEK, Karel. *Češi a Němci na jihozápadě Čech 1880–1938*. Plzeň, 2002.

Státní oblastní archiv v Plzni: průvodce po archivních fondech – sv. 3. Praha, 1976.

TYR, Václav. *Stříbrsko*. Plzeň, 1929.

VRBATA, Jaroslav. Přehled vývoje veřejné správy v odtržených českých oblastech v letech 1938–1945. *Sborník archivních prací*, 1962, roč. 7, č. 2, s. 45–87.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
---------	-------	---------------	-----------------

A. Předchůdci obecní samosprávy do roku 1850

Knihy

1	Parcelní protokol (Parzellen Protokoll der Gemeinde Zwug) německy, 23,5 x 36,2 cm, vazba polokožená, žádné předchozí signatury, desky poškozeny prachem	1838	K 1
---	---	------	-----

B. Obecní úřad 1850–1945

I. Knihy

2	Zápisy ze schůzí obecního výboru (zastupitelstva), rady a finanční komise (11. 2. 1910–10. 9. 1922)	1910–1922	K 2
3	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva, rady a finanční komise (23. 9. 1922–19. 4. 1926)	1922–1926	K 3
4	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva a rady (15. 5. 1926–30. 11. 1929)	1926–1929	K 4
5	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva a rady (23. 12. 1929–25. 1. 1933)	1929–1933	K 5
6	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva a rady (15. 10. 1934–25. 3. 1936)	1934–1936	K 6
7	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva a rady (8. 4. 1936–12. 1. 1938)	1936–1938	K 7
8	Pamětní kniha	[1930]–1934	K 8
9	Zápisy ze schůzí finanční komise (1. 3. 1924–9. 4. 1936)	1924–1936	K 9
10	Zápisy ze schůzí hospodářské komise (10. 3. 1924–20. 2. 1932)	1924–1932	K 10
11	Zápisy ze schůzí hospodářské komise (29. 4. 1932–7. 1. 1938)	1932–1938	K 11
12	Zápisy ze schůzí stavební komise (9. 12. 1924–17. 10. 1928)	1924–1928	K 12
13	Zápisy ze schůzí stavební komise (28. 12. 1928–11. 7. 1938)	1928–1938	K 13

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
14	Zápisy ze schůzí chudinské komise (29. 12. 1924–20. 10. 1931)	1924–1931	K 14
15	Zápisy ze schůzí policejní komise (28. 11. 1931–9. 1. 1938)	1931–1938	K 15
16	Zápisy ze schůzí obecního trestního senátu (3. 10. 1932–16. 9. 1938)	1932–1938	K 16
17	Knihy evidence obyvatel dle výsledků sčítání lidu	1910–[1918]	K 17
18	Knihy hlášení obecního strážníka (11. 5. 1928–26. 5. 1934)	1928–1934	K 18
19	Knihy hlášení obecního strážníka (27. 5. 1934–24. 4. 1937)	1934–1937	K 19
20	Knihy hlášení obecního strážníka (25. 4. 1937–22. 11. 1939)	1937–1939	K 20
21	Knihy hlášení obecního hajného	1937–1942	K 21
22	Knihy evidence přechodně ubytovaných	1938–1945	K 22
23	Knihy trestů udělených obecním úřadem	1914–1921	K 23
24	Knihy evidence pokut	1934–1938	K 24
25	Knihy evidence nezaměstnaných a přidělu potravinových poukázek ze státní stravovací akce	1930–1932	K 25
26	Parcelní protokol (dle stavu k roku 1893)	1894	K 26
27	Parcelní protokol	[1915]–[1923]	K 27
28	Parcelní protokol	[1926]	K 28

II. Spisový materiál

1. Registraturní pomůcky

29	Podací protokol obecního úřadu (7. 5. 1904–14. 2. 1909) místní školní rady (14. 2. 1908–15. 7. 1909)	1904–1909	R 1
30	Podací protokol obecního úřadu (18. 2. 1909–2. 1. 1913) místní školní rady (15. 8. 1909–2. 1. 1913)	1909–1913	R 2
31	Podací protokol obecního úřadu (2. 1. 1913–4. 5. 1915) místní školní rady (3. 1. 1913–3. 1. 1919)	1913–1919	R 3
32	Podací protokol (5. 5. 1915–24. 7. 1917)	1915–1917	R 4

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
33	Podací protokol (18. 7. 1917–30. 4. 1920)	1917–1920	R 5
34	Podací protokol (30. 4. 1920–25. 9. 1923)	1920–1923	R 6
35	Podací protokol (14. 7. 1923–31. 12. 1926)	1923–1926	R 7
36	Podací protokol (2. 1. 1927–25. 4. 1929)	1927–1929	R 8
37	Podací protokol (23. 4. 1929–18. 8. 1932)	1929–1932	R 9
38	Podací protokol (13. 8. 1932–20. 9. 1934)	1932–1934	R 10
39	Podací protokol (19. 9. 1934–28. 8. 1936)	1934–1936	R 11
40	Podací protokol (27. 8. 1936–25. 6. 1938)	1936–1938	R 12
41	Podací protokol (14. 6. 1938–5. 12. 1941)	1938–1941	R 13
42	Podací protokol policejní (4. 1. 1933–1. 10. 1938)	1933–1938	R 14

2. Spisy

43	Státní příslušnost, domovské záležitosti, seznam cizích příslušníků	1857–1944	N 1
44	Sčítání lidu – přehled obyvatel podle pohlaví, pobytu, státní příslušnosti, náboženství a jazyka	1910	N 1
45	Matriční záležitosti	1924–1941	N 1
46	Volby do poslanecké sněmovny a senátu, obecní volby, vyložení voličských seznamů	1927–1932	N 1
47	Obecní funkcionáři (úřad starosty; personální změny v zastupitelstvu a sociální komisi) a obecní zaměstnanci (hajný, ponocný, polní hlídač)	1904–1942	N 1
48	Pozvání na schůze obecních orgánů (včetně programu jednání a podpisů členů)	1926–1940	N 1
49	Poznámky kronikáře Karla Melichara; vyplněné dotazníky spolků a organizací pro obecní kroniku, kurzy pro kronikáře, zjištění stavu vedení kroniky na základě výzvy okresního úřadu	1930–1935	N 1
50	Pronájem, směna a prodej obecních pozemků; pozemnostní archy	1902–1941	N 1
51	Obecní budovy – koupě domu čp. 79, stavební spisy a plány domu sociální péče	1923–1930	N 1
52	Prodej obecního lesa č. k. 36 Západočeskému báňskému akciovému spolku	1931–1933	N 1
53	Obecní a školní rozpočty, přílohy k rozpočtům, výkazy zápůjček; stížnost Západočeského báňského akciového spolku na obecní rozpočet	1892–1944	N 2

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
54	Dávky, pravidla pro vybírání dávek	1905–1935	N 2
55	Daňové záležitosti, hospodaření s obecními přírůžkami	1926–1942	N 2
56	Oprava cest a silnic; úprava ulice vedoucí od okresní silnice Kozolupy – Zbůch směrem ke státní dráze	1931–1934	N 2
57	Zřízení poštovního úřadu	1929–1933	N 2
58	Instrukce a nařízení vyživovacího a hospodářského úřadu	1941–1944	N 3
59	Vysvědčení zachovalosti	1929–1935	N 3
60	Stavba mostu a lávky; drobné kanalizační práce; regulace potoka a stavba vodní nádrže	1919–1937	N 3
61	Stavba kanalizace	1929–1930	N 3
62	Úbytek vody; otázka zřízení vodovodu v obci	1930–1937	N 4
63	Stavba transformační stanice; dodávky proudu, účet elektrického podniku obce	1920–[1933]	N 4
64	Důlní záležitosti – stavba lanové dráhy, propůjčení dolového pole Božena, odpadové vody, úpravna pitné vody, stavební povolení na poddolovaném území, poškozování pozemků a odvalů, spisy a plány dolu Hermann Göring-Schacht	1905–1943	N 4
65	Sociální péče, dobročinnost; státní starobní podpora a vysvědčení chudoby (nemajetnosti)	1915–1939	N 4
66	Péče o nezaměstnané, výkazy o výdeji potravinových poukázek a přidělech cukru, brambor a uhlí; seznamy nezaměstnaných a přihlášených do státní stravovací akce	1931–1935	N 4
67	Záležitosti českých a německých škol a opatroven v obci, Živnostenské školy pokračovací v Líních, měšťanských škol v Plzni, Chotěšově a Nýřanech (umístění škol, byty pro učitele, náklady na udržování, stavba měšťanky ve Zbůchu atp.)	1913–1943	N 5
68	Spolkové záležitosti (hasiči, domkáři, Sokol, Union der Bergarbeiter, občanská záložna, dělnický klub cyklistů), oslavy a výročí	1906–1938	N 5
69	Vojenské záležitosti (převážně odvody)	1924–1944	N 5
70	Domobranecké seznamy	1887–1918	N 5
71	Živnostenské záležitosti	1903–1935	N 5

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
72	Zemědělství – hubení myší, očkování vepřů, cholera drůbeže, pronájem alejí, prodej dřeva a pronájem rybníka	1890–1935	N 5
73	Pronájem honitby, volba honebního výboru	1907–1936	N 5

III. Účetní materiál

1. Účetní knihy

74	Hlavní kniha	1931	K 29
75	Hlavní kniha	1932	K 30
76	Hlavní kniha	1933	K 31
77	Hlavní kniha	1934	K 32
78	Hlavní kniha	1935	K 33
79	Hlavní kniha	1936	K 34
80	Hlavní kniha	1937	K 35
81	Hlavní kniha	1938	K 36
82	Hlavní kniha	1939	K 37
83	Hlavní kniha	1940	K 38
84	Hlavní kniha	1941	K 39
85	Hlavní kniha	1942–1943	K 40
86	Pokladní deník (příjmy) 1876–1933 Kniha evidence příjmů z pronajatých obecních pozemků 1912–1933	1876–1933	K 41
87	Pokladní deník (vydání)	1877–1912	K 42
88	Pokladní deník	1911–1919	K 43
89	Pokladní deník	1920–1926	K 44
90	Pokladní deník	1932–1936	K 45
91	Pokladní deník	1937–1939	K 46
92	Pokladní deník	1939–1940	K 47
93	Pokladní deník (výdaje)	1941–1942	K 48
94	Pokladní deník (příjmy)	1942–1943	K 49
95	Pokladní deník (výdaje)	1942–1943	K 50
96	Pokladní deník (příjmy)	1943	K 51
97	Pokladní deník (výdaje)	1943	K 52

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Č. ev. jednotky
98	Pokladní deník (výdaje)	1944–1945	K 53
99	Likvidační strazza	1937	K 54
100	Pokladní deník chudinského fondu	1909–1925	K 55
101	Pokladní deník chudinského fondu	1926–1939	K 56
102	Hlavní kniha elektrického podniku obce	1927–1937	K 57
103	Pokladní deník elektrárenské komise	1920–1923	K 58
104	Pokladní deník elektrárenské komise	1924–1937	K 59
105	Kniha evidence výběru pivní dávky	1904–1924	K 60
106	Předběžná kniha výběru obecních daní a dávek	1941–1942	K 61
107	Předběžná kniha výběru obecních daní a dávek	1942–1943	K 62
108	Předběžná kniha výběru obecních daní a dávek	1943–1944	K 63
109	Kniha přechovávaných peněz	1941–1942	K 64

2. Účty

110	Účetní uzávěrky, přílohy k účetním uzávěrkám, rozpočtové a majetkové vyúčtování	1892–1942	N 6
111	Inventáře obecního jmění	1907–1927	N 6
112	Kvitanice a dluhopisy	1928–1932	N 6

IV. Typáře

113	Bronzové pečetidlo obce Zbůch, okrouhlé, bronzová pečetní deska s dřevěným držadlem ve tvaru kuželky, průměr 30 mm, výška 118 mm, v pečetním poli kvítek a dvě opačně orientované snítky, opis majuskulou: Gemeindeamt Zwug	[1850]–[1918]	T 1
114	Bronzové pečetidlo obce Zbůch, okrouhlé, bronzová pečetní deska s dřevěným držadlem ve tvaru baňky, průměr 26 mm, výška 117 mm, v pečetním poli dva kvítky, opis majuskulou: Obecní úřad Zbuch	[1850]–[1918]	T 2

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Zbůch
Značka archivního fondu:	AO Zbůch
Časový rozsah:	1838–1945
Počet evidenčních jednotek:	86 (64 úředních knih, 14 podacích protokolů, 6 kartonů a 2 pečetidla)
Počet inventárních jednotek:	114
Rozsah v bm:	2,36
Stav ke dni:	10. 8. 2011
Zpracovatelé archivního fondu:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Zuzana Kliková
Počet stran:	18
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Karel Rom

dne 10. 8. 2011 – č. j. SOAP/060-346/2011